

Mazzarella, M. 2010. Matkalla puoleen hintaan. Eläkkeellä olemisen taidosta. (Resa med rabatt: om konsten att vara pensionär.) Suom. Raija Rintamäki. Helsinki: Tammi.

Merete Mazzarella on eläkkeellä oleva suomenruotsalainen kirjailija, joka toimi pohjoismaisen kirjallisuuden professorina Helsingin yliopistossa. Tieteellisten julkaisujen lisäksi hän on kirjoittanut muistelmia, esseekokoelmia ja romaaneja.

Merete Mazzarellan aiheet ovat usein ajankohtaisia – tai niistä tulee ajankohtaisia hänen käsittelemineen. Täti-energia on muodostunut käsitteeksi teoksen Täti ja krokotiili (1995) perusteella. Esseekokoelma Kun kesä kääntyy – vanhenemisen taidosta (2001) ravisteli ikääntymiseen liittyviä asenteita, uskomuksia ja tabuja. Teoksessa Illalla pelataan Afrikan tähteä (2008) hän käsittelee raikkaasti ja rohkeasti isoäidin roolia.

Uusimmassa kirjassaan Matkalla puoleen hintaan (2010) Merete Mazzarella tarkastelee eläkkeelle siirtymistä ja elämää sen jälkeen. Hän pohtii ikääntymistä ennen ja nyt sekä huolestuneena että huvittuneena. Neuvoa puremaan yhteen ne hampaat, jotka vielä ovat jäljellä: Älä loukkaannu, ole iloinen!

Eläkeläisyys on suurelta osin rooli, mutta sen ei tarvitse olla annettu identiteetti, varoittaa Mazzarella. Hän käsittelee nuoruuden ihannointia ja kuvaa vanhenemiseen liittyviä pelkoja, ahdistusta, avuttomuutta, surua, häpeää ja heikkouden halveksuntaa. Mitä merkitsee, kun erottelemme "me" ja "muut" - ketkä kaikki ovat niitä toisia: esimerkiksi lapset, vanhukset, pitkäaikaissairaat, päihteidenkäyttäjät, kehitysvammaiset, työttömät, köyhät, yksinäiset, romaanit, maahanmuuttajat, rikolliset? Eläkeläis- tms. järjestöt eivät saisi olla vain yhdelle teemalle omistautuneita vaan järjestöjen tulee uskaltaa ajaa kaikkien niiden asioita, keitä helposti pidetään toisina. Mazzarella kannustaakin vanhoja ihmisiä pitämään puoliaan, ottamaan riskejä ja luottamaan iän myötä karttuneeseen kokemukseen, tietoihin ja taitoihin. Maailmassa on jatkuva pula viisaudesta, suvaitsevaisuudesta, välittämisestä, myötätunnosta ja harkinnasta – mutta viisautta vanhuudessa on myös, ettei väitä tietävänsä kaikkea parhaiten. Ikääntyneet voidaan osaltaan nähdä hitauden ja käytännöllisen harkinnan kulttuurin voimavaroina.

Kokonaisuudessaan teos on älyllistä leikkiä: löytöretki vanhenemiseen, jonka kirjoittaja kuvittaa runsailla kirjallisuuden ja filosofian sitaateilla. Kirjallisuuslainauksien avulla hän havainnollistaa mietteitään ja avartaa näkökulmia. Kirjoittaja punoo vanhenemisen teemojen ympärille pohdintoja elämän suurista kysymyksistä, kirjaa herkkuisia sattumuksia, kommentoi lukemaansa, tarkastelee arvojen muuttumista ja yhteiskunnallista kehitystä. Mazzarella kertoo mottonsa olevan Carl von Linnén lauseen Omnia mirari etiam tritissima = ihmettele kaikkea,

myös kaikkein vähäpätöisintä. Hän on ottanut tietoisesti tarkkaavaisuuden ja uuden oppimisen tavoitteekseen. Teoksen ydin on ihmisarvo ja subjektiviteetti, joka tulee todeksi henkilön oman olemisen ja toiminnan esimerkiksi muistelemisen, lukemisen ja kirjoittamisen kautta.

Mazzarella toteaa, että tieto ja vaikea hyväksyminen elämän rajallisuudesta ja haavoittuvuudesta on perusedellytys ihmisenä olemiselle yleensä. Elämän tarkoitus luodaan yhdessä muiden ihmisten kanssa. Vääjäämättä siihen kuuluvat menetykset, suru ja luopuminen. Jos luovumme surusta, luovumme myös ilosta. Runo sanoittaa ja lohduttaa kun Mazzarella siteeraa Harry Martinsonia: Jokaisen syvän surun kohteena on menetetty ilo./ Älä kadota tätä suuntaa./ Älä anna surun unohtaa asiaansa./ Suru on suurin kunnia, jonka ilolle voi osoittaa.

Elämä on myös pitkä väsymisprosessi, joten onko meidän syytä oppia pitämään luopumista ja luovuttamista yhtä tärkeänä kuin kehitystä? Olemassaolon oikeus on niilläkin vanhuksilla, jotka eivät ole pursuavan energisiä, jotka ovat pelokkaita, surullisia tai vain kerta kaikkiaan väsyneitä. Milloin suorittamisen saa lopettaa ja luopua aktiivisesta kansalaisuudesta ja ryhtyä olemaan myös hoivaa tarvitseva vanhus?

© Sisko Salo-Chydenius, TtM, kehittämiskoordinaattori, A-klinikkasäätiö